

Gäller för: Specialistmedicin, Arkiv och informationsstruktur

Innehållsansvar: Alexandra Roth, (alero5), Enhetschef

Godkänd av: Björn Lindkvist, (bjoli6), Verksamhetschef

Giltig från: 2026-06-04

Giltig till: 2026-11-30

Näringsbalansmätning med stomi-, urin- och kostsamlings

Syfte

Rutinen syftar till att beskriva hur en näringsbalansräkning görs och indikationen till att göra undersökningen. Rutinen omfattar undersökningen på vuxna patienter då barnsjukhuset har egna rutiner över ansvarsfördelningen.

Indikation

Undersökningen görs:

1. för att undersöka näringsupptaget via tarmen genom att analysera intag och förluster. Upptaget av energi, protein, fett, vätska, natrium, kalium och magnesium undersöks och kan användas som vägledning för individuell nutritionsbehandling vid tillstånd med tarmsvikt.
2. på personer med tarmsvikt som har ileo- eller kolostomi fall där kännedom om absorption förväntas ha betydelse för nutritionsbehandlingen.
3. som en del av uppföljningen av vuxna som är tarm- eller visceraltransplanterad vid halvårs- respektive 1-årsuppföljning, som underlag för individuell nutritionsbehandling.
4. därefter endast på indikation till exempel om parenteral nutrition inte har kunnat avslutas eller vid misstanke om att absorption ändrats och där undersökningen kan förväntas ha betydelse för nutritionsbehandlingen.

Vid önskemål om näringsbalansräkning på andra indikationer får det göras och finansieras inom ramen för forskningsprojekt.

För att kunna genomföra undersökningen behöver patienten läggas in under 2-3 dygn, beroende på om undersökningen ska genomföras under 24 eller 48 timmar.

Metod

Under 24 timmar, alternativt 2 x 24 timmar, samlas allt stomiinneååll, urin samt kostintag enligt dubbelportionsteknik. Detta analyseras sedan på Kliniskt nutritionslaboratorium. För person med ileostomi kan 24-timmarssamling vara tillräckligt. Vid kolostomi och tarmkontinuitet behövs 2 x 24timmar.

Ansvarsfördelning och arbetsgång

Inför undersökningen

1. Läkare på Tarmsviktscentrum

- Har tillsammans med Klinisk nutrition det huvudsakliga ansvaret för nutritionsbehandlingen av patientgruppen med tarmsvikt efter transplantation.
- Ansvarar för att initiera undersökningen utifrån indikation samt utvärdera resultaten av näringsbalansundersökningarna.
- Gör en plan för nutritionsbehandlingen i samråd med dietist.
- Skickar remiss till Klinisk nutritionslaboratorium. I remissen behöver det framgå önskat datum.
- Kontaktar koordinator på Transplantationscentrum eller Tarmsviktcentrum för att planera inläggning på avdelning 139 eller 16/29.
- Har minst 3-4 veckors framförhåållning inför planerad inläggning. Undersökningen är tidskrävande för dietist och nutritionist vad gäller planering, insamling av kostintaget enligt dubbelportionsteknik samt när det skall analyseras. Det krävs sängplats för 1-3 dygn.

2. Inläggning för undersökningen koordineras av koordinator på

Transplantationscentrums eller Tarmsviktscentrum samt dietist och nutritionist på Dietistmottagning Klinisk nutrition (KN) respektive Klinisk nutritionslaboratorium (KN Lab).

Koordinator stämmer av med:

- Vårdenhetschef/gastrokoordinator för att se över möjlighet till inläggning.
- Stämmer av med dietist och nutritionist för att säkerställa att dietist och labbpersonal med rätt kompetens är tillgänglig önskad tid. Se telefonnummer under kontaktuppgifter.
- Gastrokoordinator på avdelning 16/29 för att de skall skicka kallelse till patienten

3. Vårdenhetschef på aktuell avdelning planerar för att det finns en sjuksköterska och undersköterska som tar ansvar för patienten under vårdtiden. Fokuset under vårdtiden handlar oftast endast om insamlingen av stomiinneååll, urin och delar av kosten.

4. Dietist:

- Informerar patienten om undersökning inför inläggning.
- Planerar huvudmåltiderna och kontaktar Område måltider som lagar maten för dubbelportionsteknik vid lunch och middag.
- Planerar för frukost, mellanmål och kvällsmål.

5. Läkare ansvarar för inskrivning på aktuell avdelning.

Under vårdtiden

1. Patienten läggs oftast in samma morgon som undersökningen ska genomföras och går hem på förmiddagen dagen efter när insamlingsdygnet är avslutat.

2. Dietist

- Instruerar sjuksköterska och undersköterska som ska delta i insamlingen av urin, stomiinneåll samt kosten.
- Ansvarar för insamling av kosten vid frukost, lunch och middag enligt dubbelportionsteknik samt skriver upp aktuella mediciner.
- Ansvarar för att se över att insamlingarna överensstämmer med kostlistor vid samlingsdygnets slut och att de därefter levereras till nutritionist på KN Lab tillsammans med aktuell medicinlista.

3. Sjuksköterska och undersköterska ansvarar för insamling av stomiinneåll, urin samt insamling av kosten när dietisten inte är på plats: dryck mellan måltider, mellanmål och kvällsmål.

Kontaktuppgifter

- Remiss skickas till Klinisk Nutritionslaboratorium, Medicinaregatan 13, Plan 3, BOX 459, 413 90 Göteborg.
- Övernutritionist Michael Hoppe, telefon: 0735 - 60 05 67, KN Lab
- Dietister på KN som jobbar inom Transplantation/Tarmssvikcentrum: Maria Bengtsson, telefon: 281 01 eller dietist Johanna Reims, telefon: 283 70.

Om man inte får tag på en av dessa, kontakta enhetschef för både dessa enheter: Alexandra Roth

Instruktioner för insamling av stomi-, urin- och kostsamling

Material

- Plastpåsar och tätslutande burkar att samla mat och dryck i.
- Mat- och vätskelista, där all mat och dryck noteras, samt klockslaget för måltiden.
- Etiketter där patientens namn, personnummer samt klockslag för måltiden noteras.
- Dunk till urinsamling samt bäcken alternativt flaska.
- Hink till stomisamling samt bäcken eller plåtkanna och skrapa.
- Stomipåsar, eventuellt lock till stomipåsarna samt stomiplattor.
- Kylväskor, en för förvaring av stomi- och urinsamling och en annan för förvaring av matinsamling.
- Köksvåg

Inför undersökningen kommer dietisten till avdelningen med följande: kylväskor, dunkar, flaskor, hink, burkar samt våg.

Stomisamling – sköts av sjuksköterska/undersköterska

- Allt stomiinnehåll samlas från morgonen, vanligen kl. 8.00, till samma klockslag nästa dygns morgon.
- Sätt en ny stomipåse minuten innan samlingen börjar.
- Om samlingen sker direkt i stomipåsar numreras påsarna med etiketter, där även patientens namn och datum anges. Oanvänd stomipåse och lock ska skickas med till KN Lab.
- Om samling sker i tömbara stomipåsar töms de i hink för stomiinnehåll. Om bäcken/annat kärl används, se till att det är helt tomt i hinken så att all avföring kommer med i samlingen.
- När samlingen avslutas ska den ”sista” stomipåsen bytas och skickas med för analys. Skicka även med en tom oanvänd påse.
- Allt sparas i för ändamålet avsedd kylväska.
- Gör separata samlingar vid samling i flera dygn.
- Kylväskan med dygnssamlingen lämnas vid undersökningens slut till KN Lab. Dietisten sköter detta.

Urinsamling - sköts av sjuksköterska/undersköterska

- All urin samlas under samma dygn och klockslag som stomi- och kostsamling.
- Töm urinblåsan INNAN samlingen börjar.
- Samling sker i dunk för urin. Bäckan/flaska kan användas och tömmas i dunken.
- När dygnssamlingen avslutas uppmanas patienten att kissa så att den urin som finns i urinblåsan kommer med i samlingen.
- Allt sparas i för ändamålet avsedd kylväska
- Gör separata samlingar vid samling i flera dygn
- Kylväskan med dygnssamlingen lämnas vid undersökningens slut till KN Lab. Dietisten sköter detta.

Kostsamling enligt dubbelportionsteknik

- Sköts främst av dietisten med viss stöttning av sjuksköterska och undersköterska när dietisten inte är på plats: dryck (utom kranvatten), mellanmål och kvällsmål.
- Samma samlingsdygn och tider som urin- och avföringsinsamlingen. Vid ett dygns mätning ska ett dygns dryck och måltider samlas (det vill säga en frukost, en lunch, en middag, mellanmål/kvällsmål).
- Vid måltiden ska en likadan smörgås eller yoghurt eller frukt som patienten äter tillredas och den motsvarande mängden patienten äter läggs i påse/burk. Alla komponenter i måltiden behöver vara vägda för att vara helt identiska med dubbelportionen. Detsamma gäller **allt patienten äter**, även det som eventuell äts mellan måltiderna som godis, nyponsoppa eller annan dryck. Patienter får gärna äta och dricka sådant de själva köpt, men då måste de även köpa en dubblett som ska gå till kostsamlingen. De har fått information om detta.
- Varje mål läggs i separat burk eller påse. Märkt påsen/burken med etikett där patientens namn, datum, och tid för måltiden noteras.
- För lunch och middag **beställs dubbla brickor med identisk mat från köket** (köket ska förvarnas i god tid), detta har gjorts av dietisten. Lägg till analysamlingen från dubbelbrickan motsvarande mängd av allt som patienten äter från sin bricka. Det övriga slängs.
- **All dryck** som patienten intar, utom kranvatten, skickas med. Även mineralvatten skickas med liksom "hemmagjord" vätskeersättning. Vätska samlas i burkar med lock märkta som ovan. En burk till varje dryck (kaffe med mjölk kan tas i en burk). Viktigt att allt, **inklusive kranvatten**, skrivs upp på mat- och vätskelistan.
- Allt sparas i för ändamålet avsedd kylväska.
- Gör separata samlingar vid samling i flera dygn.

- Samlingen och kostlistan lämnas vid samlingsdygnets slut till KN Lab. Dietisten sköter detta.

Läkemedel, parenteral nutrition och infusioner

- Medicinlistor (läkemedel, vitamin- och mineraltillskott) skall skickas med till KN Lab med notering på vad patienten tagit just insamlingsdygnet/ dygnet.
- Undersökningen görs om möjligt dygn utan parenteral nutrition eller intravenös vätska. Om detta ges behöver volym och sort noteras och rapporteras.

Övrigt

Om patienten kräks under samlingsdygnet eller vid ”missöden” kontakta genast dietist eller Övernutritionist (se i kontaktuppgifter).

Bilagor

- Bilaga 1: Checklista inför näringsbalansundersökning
- Bilaga 2: Mat- och vätskelista för dubbelportionsteknik

Relaterad information

- Patientinformation: *Information till dig som ska göra en näringsbalansundersökning* (Dietistmottagning, Klinisk nutrition SU 2023)
- informationsbrev: ”Undersökning med dubbelportionsteknik – information till köket”

Ansvar

Vårdenhetschefer och Enhetschef på Dietistmottagningen Klinisk Nutrition ansvarar för att rutinen finns och är känd.

Uppföljning, utvärdering och revision

Enhetschef på enheten för klinisk nutrition ansvarar för att rutinen är uppdaterad och korrekt. Medvetet avsteg från rutinen dokumenteras i Melior. Övriga orsaker till avsteg från rutinen rapporteras i MedControl PRO.

Arbetsgrupp

Anna Brantmark, sjuksköterska, Transplantationscentrum

Michael Hoppe, Övernutritionist, Klinisk Nutritionslaboratorium

OBS! Utskriven version kan vara ogiltig. Verifiera innehållet.

Maria Bengtsson, dietist, Dietistmottagning Klinisk Nutrition

Johanna Reims, dietist, Dietistmottagning Klinisk Nutrition

Jonas Varkey, Överläkare Tarmsviktscentrum

Jan Brun, Överläkare, Tarmsviktscentrum

Gustaf Herlenius, Universitetssjukhusöverläkare, Transplantationscentrum

Alexandra Roth, Enhetschef, Dietistmottagning Klinisk Nutrition

Sofia Andersson Berlin, Vårdenhetschef, avdelning 16/29

Bilaga 1: Checklista inför näringsbalansundersökning

Innan

- På avdelningen behöver tid avsättas för sjuksköterska eller undersköterska då noggrannheten är avgörande för att undersökningen ska fungera och vägning och samling kan vara tidskrävande.
- Dietisten gör en avstämning med patienten vad hen äter/kan äta då det är av betydelse att hen äter bra undersökningsdygnet. Eventuella överkänsligheter, anpassning till tarmförhållanden och preferenser kan behöva göras. Observera att det underlättar mycket att välja mat som lätt kan överskådas när man ska samla enligt dubbelportionsteknik. Varje enskild komponent på tallrikarna behöver överensstämma och kunna separeras utifrån vad patienten sedan äter.
- Dietisten kontakter sjukhusköket muntligt och skicka kostlista via e-post. Ring alltid 031-342 95 07 i god tid och underrätta att det är på gång.
- Personal på avdelningen beställer i Matilda på **två** brickor. Det får ett informationsbrev: "Undersökning med dubbelportionsteknik – information till köket" (ligger som lokal arbetsrutin) med hänvisning till dietistens e-post. Dietisten påminner om detta dagen innan beställning ska göras.
- Hinkar, dunkar och burkar att samla, (fås av KN Lab) och tas med av dietisten dagen innan eller insamlingsdagen.
- Dietisten informerar patienten muntligt och skriftligt. Kom ihåg att patienten får gärna äta och dricka sådant de själva köpt, men då får de köpa en dubblett som kan gå till kostsamlingen.

Under vårdtiden

- Alla på avdelningen behöver veta att undersökningen görs så att ingen råkar säga fel eller slänga ut någon av samlingarna.
- Dietisten informerar ansvarig personal på avdelningen och finns tillgänglig dagtid under samlingsdygnet. Skriftlig information lämnas till dem det berör.
- Observera att patienten ska kissa och tömma stomin just innan samlingen påbörjas och just innan den avslutas.
- Små plåtkannor kan fungera bra för patienten att tömma sin stomipåse i (finns i sköljen) Skrapas ordentligt tex med slickepott när den töms över i hinken för samling.
- Innan samlingarna lämnas till KN Lab behöver kostsamlingen checkas av mot mat- och vätskelista, den sista stomipåsen (tömd) samt en ny stomipåse skickas med. Dietist stämmer av nattätande/dryck med patient.
- Sist: kontakta Övernutritionisten för överlämning.

Information om handlingen

Handlingstyp: Rutin

Gäller för: Specialistmedicin, Arkiv och informationsstruktur

Innehållsansvar: Alexandra Roth, (alero5), Enhetschef

Godkänd av: Björn Lindkvist, (bjoli6), Verksamhetschef

Dokument-ID: SU9882-597462984-128

Version: 3.0

Giltig från: 2026-06-04

Giltig till: 2026-11-30